

„Wszystko może się przytrafić” reż. Marcel Łoziński

Opracowanie Piotr Wajda

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Pokaż uczniom ujęcie przedstawiające chłopca przyglądającego się pawiowi (0:54).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Jak można opisać zachowanie chłopca?• Analogię do jakich tekstów kultury można zaobserwować na wskazanym ujęciu? Jakiej symboliki można doszukiwać się na tym ujęciu? <p>PODPOWIEDŹ: Paw był symbolem obecnym już w czasach antycznych w wielu kulturach, które identyfikowały go z różnymi funkcjami. Przykładowo w wierzeniach wczesnych chrześcijan paw symbolizował nieśmiertelność (to wierzenie, było zapożyczone z greckiej kultury według której mięso tego ptaka nie ulegało rozkładowi). W kulturze starożytnego Rzymu paw był utożsamiany zarówno ze śmiercią jak i odrodzeniem, wiązało się to z tym że pawie pióra nigdy nie traciły swojej barwy, dlatego też często pełniły istotne funkcje w obrzędach pogrzebowych.</p>
<p>Zademonstruj uczniom ujęcie przedstawiające parę siedzącą na ławce (1:54).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Jak można opisać parę siedzącą na ławce?• Jak można opisać ubranie starszej pary?• Jak na podstawie powyższego kadru można opisać relację między starszą parą?
<p>Pokaż uczniom ujęcie pokazujące Tomka liczącego tulipany (14:09).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Jakie kolory dominują na załączonym ujęciu?• Jak można interpretować analogię pomiędzy kolorem kurtki chłopca a kolorem kwiatów?• Jaki stosunek wobec świata przyrody może mieć bohater filmu?
<p>Pokaż uczestnikom warsztatów ujęcie przedstawiające chłopca na hulajnodze obok jednego ze swoich pierwszych rozmówców (2:41).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Jak można opisać różnice pomiędzy postaciami obecnymi w kadrze?
DŹWIĘK I OBRAZ	
Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Zademonstruj uczniom scenę otwierającą film bez dźwięku. (0:15–1:35)</p>	<ul style="list-style-type: none">• Zapytaj uczniów jaką muzykę wyobrażają sobie w trakcie tej sceny?

Zademonstruj uczniom jeszcze raz tę samą scenę, lecz tym razem wraz z dźwiękiem.

- Jakie inne dźwięki, poza muzyką mogą wypełniać opisywaną scenę?
- Zapytaj uczniów czy spodziewali się zastosowania muzyki klasycznej w trakcie przedstawionej sceny?
- Dlaczego twórcy filmu użyli w filmie klasycznych kompozycji?

PODPOWIEDŹ: Poprzez użycie klasycznych, harmonijnych kompozycji muzycznych chciano podkreślić poczucie idylliczności miejsca w którym rozgrywa się akcja filmu. Klasyczne utwory tworzą swego rodzaju harmonię korespondującą z wiekiem rozmówców chłopca nadając im w ten sposób pewnej dystynkcji.

- Czy współczesne kompozycje pasowałyby do przedstawionej sceny?
- Jak współczesna ścieżka dźwiękowa mogłaby zmienić odbiór sceny przedstawiającej bawiącego się chłopca w parku.
- W jaki sposób zmienia się motyw muzyczny w scenie poprzedzającej napisy końcowe?
- Jak wygląda sfera dźwiękowa w trakcie rozmów z bohaterami?

CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA

Wskazówki dla nauczyciela

Wyświetl uczniom napisy początkowe (00:01–00:15).

Zademonstruj napisy końcowe (38:15–39:30).

Pytania do uczniów

- Czy w napisach początkowych znajdują się informacje, kto jest autorem filmu?
- Do jakich informacji ograniczają się napisy początkowe?
- Jakie informacje pojawiają się w trakcie trwania napisów końcowych?
- Komu film jest dedykowany? Jak można interpretować dedykację?
- Czy dedykacja pojawia się przed czy po informacjach na temat ekipy realizacyjnej?
- Jakie kompozycje zostały wskazane w napisach końcowych?

UJĘCIE

Wskazówki dla nauczyciela

Zademonstruj uczniom sekwencję przedstawiającą jedną z rozmów chłopca oraz jego zabawy w parku. (14:45–17:44)

Pytania do uczniów

- Jakie charakterystyczne dla filmu dokumentalnego techniki można odnaleźć w filmie Marcela Łozińskiego?

- W jaki sposób były nagrywane sceny rozmów? Czy pod kątem realizacyjnym różnią się od scen przedstawiających bawiącego się chłopca w parku?

PODPOWIEDŹ: Sceny rozmów zostały przedstawione w statyczny sposób i mają stonowany charakter w porównaniu do dynamicznych scen przedstawiających przykładowo chłopca bawiącego się na hulajnodze. Kamera rejestruje rozmowy z ukrycia, kolejne sceny wywiadów przeprowadzanych przez Tomka zostały przedstawione w jednym, statycznym ujęciu, bez żadnych ingerencji ze strony montażysty. Z kolei sceny zabawy mają dynamiczny charakter, kamera stara się nadążać za energicznym i ruchliwym chłopcem. W niektórych momentach poszczególne formy zabawy przeplatają się z kolejnymi.

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- W jaki sposób został nakręcony ten film?
- Za pomocą jakich ujęć zostały przedstawione rozmowy prowadzone przez chłopca?

PODPOWIEDŹ: Sceny rozmów zostały nakręcone za pomocą nieruchomej kamery rejestrującej obraz zazwyczaj w planie pełnym lub amerykańskim.

KOLORYSTYKA

- Jaka kolorystyka dominuje w miejscu, w którym odbywają się rozmowy?
- Jak ubrany jest chłopiec i jakie skojarzenia może budzić jego ubiór?
- W jaki sposób ubrana jest większość rozmówców Tomka? Jak można to interpretować?

POSTACI

- Jaką funkcję pełni mały chłopiec?
- Jak ubrany jest Tomek? Jakie ma atrybuty?
- Jakim osobom chłopiec zadaje pytania?
- Jakie wspólne cechy można wskazać wśród przepytanych osób?
- Jakie relacje tworzą się między chłopcem a jego rozmówcami? Jaki ton przybierają prowadzone przez niego rozmowy?
- Jak można opisać postawę chłopca wobec opowiadających mu historie osób?
- Jak można opisać zachowanie Tomka i jego rozmówców?

PODPOWIEDŹ: Tomek zachowuje się w dynamiczny sposób, jest aktywny i ruchliwy, w niektórych scenach krąży wokół przepytanych osób, podczas gdy jego rozmówcy są statyczni. W trakcie każdej z rozmów siedzą na ławce, obserwują chłopca. Zachowują się w sposób adekwatny do powszechnego wyobrażenia co do ich wieku. Obie strony traktują się z szacunkiem i podchodzą do siebie z często narastającym wraz z biegiem rozmowy zaintrygowaniem.

- W jaki sposób odnoszą się rozmówcy do Tomka? Czy ich ton zmienia się w toku rozmowy?
- Jakie zwierzęta pojawiają się w filmie? Czy flora i fauna przedstawiona w omawianym tytule może być odczytywana jako osobny bohater?

NARRACJA

- Jaki charakter/nastroj ma narracja?
- Czy prowadzący wywiady z przypadkowymi osobami chłopiec pełni w filmie funkcję narratora?
- Czy narrator w filmie jest subiektywny?

MIEJSCE AKCJI

- W jakim miejscu zostały przeprowadzone wywiady?
- Jakie emocje wyzwała w widzu miejsce akcji? Czy korelują one z emocjami obecnymi w wypowiedziach rozmówców chłopca?
- Jaką rolę w polskiej kulturze pełnią warszawskie Łazienki? Jakie historyczne teksty kultury nawiązujące do tego parku można wskazać?

MUZYKA I DŹWIĘK

- Czy w filmie są obecne dźwięki niediegetyczne?
- Jak wygląda sfera dźwiękowa podczas rozmów? Czy zmienia się ona wraz z biegiem filmu?
- Dlaczego jeden utwór powtarza się w filmie wiele razy?

MOTYWY

- Motyw dialogu między pokoleniami. W jaki sposób dialog pomiędzy pokoleniami został przedstawiony w filmie Łozińskiego, a jak wygląda w innych tekstach kultury?
- Jaka symbolika wiąże się ze spotkaniem? Jaką rolę pełni ono w tekstach kultury?
- Motyw ogrodu. Symbolem czego w kulturze jest ogród? Czy warszawskie Łazienki w obiektywie Łozińskiego stają się takim ogrodem (jeśli tak, to dlaczego?). Jakie znaczenie w polskiej kulturze i sztuce ma ten warszawski park?

KOMPOZYCJA (MISE-EN-SCENE)

- Jak budowana jest przestrzeń kadrowa w filmie Marcela Łozińskiego?
- W jaki sposób są ukazywani rozmówcy Tomka?
- O czym jest ostatnia rozmowa Tomka? Jak można interpretować tę i następną, zamykającą film scenę?
- Jakie sceny pojawiają się pomiędzy kolejnymi rozmowami?

MONTAŻ

- W jaki sposób zmontowane są sceny przejścia pomiędzy kolejnymi rozmowami?

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Poproś uczniów, by zastanowili się czym jest przemijanie. Zaproponuj, by w formie eseju lub rozprawki odpowiedzieli na to pytania. Zasugeruj uczniom, by próbując odpowiedzieć na to pytanie sięgnęli po różne konteksty literackie i kulturowe.
- Poleć uczniom, by wyobrazili sobie siebie za kilkadziesiąt lat. Zaproponuj, by w formie kartki z pamiętnika lub swobodnego listu z przyszłości napisali o rzeczach, które im się przydarzyły. Następnie, gdy skończą tworzyć swój tekst, niech przekażą go osobie siedzącej obok, tak by kolega/koleżanka z ławki mogła na ten list odpisać.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- Podziel uczniów na kilka 5-osobowych grup. Zadaj każdej z grup pytanie na temat przesłania filmu.
- Przeprowadź z uczniami dyskusję na temat formuły filmu dokumentalnego. Zapytaj jakie dokumentalne produkcje znają oraz czy film Marcela Łozińskiego w jakiś sposób odbiegał od innych filmów dokumentalnych, które znają.

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE

- Zaproponuj uczniom spacer do parku w Twoim mieście. Poproś ich, by za pomocą własnych smartfonów (lub w miarę możliwości innych dostępnych urządzeń) nakręcili swój „remake” filmu Łozińskiego. Poinstruuuj uczniów, że w trakcie wywiadu mają dowolność zarówno w zadawaniu pytań, a także dobieraniu rozmówców. Jeśli zrealizowanie proponowanego projektu nie jest możliwe w parku, spróbuj zaproponować alternatywę.

ZADANIA AKTYWIZUJĄCE

- Zaproponuj uczniom, by korzystając z dostępnych narzędzi (darmowego programu do edycji materiałów filmowych, jak na przykład dostępny za darmo Movie Maker 10) zaproponowali nową ścieżkę dźwiękową w trakcie sceny otwierającej film. Poproś uczniów o umotywowanie swoich muzycznych wyborów.
- Poproś uczniów, by za pomocą swoich przyborów zaprojektowali swoją wersję „rajskiego ogrodu”. Podczas realizacji ćwiczenia można także użyć dostępnych darmowych aplikacji, takich jak na przykład Freemix.

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- Język polski, wiedza o sztuce. Poproś uczniów, by pracując w grupach opisali, w jaki sposób został przedstawiony park w filmie. Zapytaj uczniów, czy rozpoznają miejsce akcji i jego historyczne znaczenie? Zadaj pytanie o motyw arkadii w literaturze i sztuce. W jaki sposób twórcy literatury i kultury portretowali parki w przeszłości? Przedyskutuj z uczniami czy takie miejsca istnieją w miastach oraz jakie jest ich znaczenie. W trakcie dyskusji warto poruszyć także ekologiczną funkcję takich miejsc.
- Wiedza o społeczeństwie. Poproś uczniom, by scharakteryzowali rozmówców Tomka. Zadaj im pytania, co łączy przepytywane przez niego osoby. Przeprowadź z uczniami dyskusję na temat sytuacji społecznej osób starszych w Polsce. Zwróć uczniom uwagę na fakt, że film powstał w 1995 roku, czyli kilka lat po transformacji ustrojowej. Zapytaj uczniów, czy (i jak) po upływie 25 lat od premiery filmu Marcela Łozińskiego zmieniła się sytuacja osób starszych w Polsce. Zadaj uczniom pytanie o to, jak ich zdaniem może wyglądać sytuacja za granicą.

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizatorzy:

